

Adamzadyň ýeke-täk gyssagly meselesi: Klimat üýtgeşmesi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Adamzadyň ýeke-täk gyssagly meselesi: Klimat üýtgeşmesi

ADAMZADYŇ ÝEKE-TÄK GYSSAGLY MESELESI: KLIMAT ÜÝTGEŞMESI

Dünýäniň we adamzadyň iň derwaýys meselesi klimat üýtgeşmesidir. Klimat üýtgeşmesi ýaly wawaly mesele barka, galan zatlar üns berip oturmagyň hajaty ýok.

Gynansak-da, birnäçe ýurtda klimat üýtgeşmesi diýen zat bardyram öýdülenok. Gaýtam klimat üýtgeşmesini ara alyp maslahatlaşmagyň ýerine manysyz, ýöntem, netijesiz syýasy garpyşyklara üns berilýändigini we esasy meselelere öwürýändiklerini görýäris.

Biziň ýurdumyzda-da klimat üýtgeşmesine mynasyp derejesinde üns berlenok. BMG-nyň Angliýanyň Glazgo şäherinde geçiren Klimat üýtgeşmesine bagyşlap geçiren konferensiýasy barada dagy bilýänem ýok.

Klimat üýtgeşmesi boýunça birinji halkara konferensiýa 1995-nji ýylda geçirildi. Glazgoda geçilen CoP 26 (Conference of the Parties) klimat üýtgeşmesine bagyşlanan ikinji uly global ýygnaşykdyr.

Ýurdumyzda gyssagly ýagdaýda klimat üýtgeşmesi boýunça jemgyýetçilikde seslenme döretjek we syýasy kararlary kabul edijileriň üstünde oňyn düzedişleriň girizilmegini üpjün edip biljek klimat aktiwistleri ýaly tagalla etjek adamlara, toparlara we guramalara mätäçlik duýulýar.

Klimat üýtgeşmesi aşymyza awy gatjak derejede çynlakaý sosial

meseledir. Garşymyzda klimatyň we ekologiýanyň weýran bolan görnüşindäki sowuk we sardyryjy hakykat dur.

Şeýle hakykata garamazdan geografiýamyzdaky we dünýädäki «susagyň sapyny elinde saklaýanlar», guramalar, hökümetler we liderler hiç zat edenok.

Klimat üýtgeşmesi we ekologik krizis babatda hökümetleriň we liderleriň biperwaýlygy, düşünjesizligi, duýgusyzlygy adamzat dünýäsini gorkunç gorpa tarap alyp barýar.

Dünýä liderleriniň bir ýere üýşýän ähli ýygmanyşyklaryndan soň klimat üýtgeşmesi we ekologik krizis boýunça dünýä jemgyýetçiligine oňyn signallar berildi.

Berilen oňyn signallara garamazdan klimat üýtgeşmesi we ekologik krizis boýunça dynnym ýaly-da işjeň we netijeli syýasatlar häzire çenli durmuşa geçirilmedi.

Klimat üýtgeşmesini we ekologiki krizisi liderler ýurtlaryndaky içki syýasy oýunlara gurban edýär.

Şu günki gün biziň mätäçlik duýýan zadymyz dünýä liderlerinden oňyn signallar almak däl. Adamzadyň mätäçlik duýýan zady hökümetleriň we döwletleriň klimat üýtgeşmesi boýunça anyk, kesgitli hem-de düýpli syýasatlary durmuşa geçirmek üçin işe girişendigini görmek.

Klimat üýtgeşmesi howanyň gyzmagy we ykdysady krizis boýunça herekete geçmegiň, hakyky syýasy ugurlary durmuşa geçirmegiň ýerine liderler, syýasatçylar, hökümetler onlarça ýyldan soňky wagta boş wadalary berýärler.

Ýurtlar 2030-njy, 2040-njy, 2050-nji ýa-da 2070-nji ýyllara çenli klimat üýtgeşmesi boýunça nämedir bir zatlary etjekdilerine söz berýärler.

Zir-zibilleri zyýansyzlandyrmak, tokaýlaryň, suw çeşmeleriniň, ekin meýdanlarynyň goralmagy, emissiýa derejesiniň düşürilmegi, gaz zäherlenmeleriniň azaldylmagy, dowam etdirip boljak galkynyşyň durmuşa geçirilmegi boýunça dessine we edil häzirden herekete geçilmedik ýagdaýynda aýdylan zatlar ölüm howply güýmemelerden we az-owlak yza süýşürmelerden başga zada ýaramaýar.

Geçip barýan her bir minut klimat üýtgeşmesini yza dolap bolmajak görnüşe getirýär. Klimat we tebigat syýasatçylaryň, hökümetleriň, döwletleriň keýpiniň saz wagtyna garaşyp duranok.

Klimat üýtgedigiçe hemme zat üýtgeýär, ýok bolýar. Ýa-ha häzirden herekete geçmeli, ýa-da hemmämiz bilelikde ýok

bolmaly bolarys. Klimat üýtgeşmesi krizisi babatda oýun edip, güýmäp, gijikdirip bolmaýar.

Klimat üýtgeşmesi dünýäni dowzaha öwrüp barýar. Bu boýunça düýpli işleriň amala aşyrylmadyk ýagdaýynda hemmeler hemme zadyny elden giderer.

Dünýä ekin ekip bolmaýan, adamlaryň iýmäge çörek we içmäge suw tapmaýan, arassa howadan dem alyp bilmeýän ýerine öwürlip barýar. Klimat üýtgeşmesi krizisi bizden soňkularyň ýagty geljeginiň we ýaşaýyşlarynyň ýokdugy diýmekdir.

Klimat üýtgeşmesi adamzadyň geljeginiň ýokdugy, bizden soňky dünýä inen bala-çagalarymyzyň ýaşar ýaly ýeriniň bolmajakdygy diýmekdir.

Hökümetler we syýasatçylar häkimiýetlerini dowam etdirmek üçin her dürli syýasy oýunlardyr hilegärlikleri etmäge ýaýdananok, emma klimat üýtgeşmesi meselesinde bolsa çuň gaflat ukusynyň, azgynlygyň we hyýanatyň derýasynda boýlaýarlar.

Klimat üýtgeşmesi howpunyň garşysynda eserdeň jemgyýetiň kemala gelmegine zerurluk bar. Bu boýunça syýasatçylary we hökümetleri herekete geçirmek üçin jemgyýetçilik mobilizasiýasyny yglan etmek gerek.

Klimat we ekologiki krizis babatda köpçülik bolup hereket eden ýagdaýymyzda netije almagymyz mümkin.

Jahana syýasatçylaryň galp ekologysyraýan oýunlarynyň geregi ýok. Adamzadyň zerurlyk duýýan zady haýal etmän emissiýanyň azaldylmagydyr.

Emissiýanyň azaldylmagy boýunça hakyky syýasy ugurlar orta atylmadyk ýagdaýynda klimat üýtgeşmesi we tebigat krizisi babatda aýdylýanlaryň barsy aldawaçdan we boş güýmemelerden başga zada ýaramaz.

Klimat üýtgeşmesi boýunça haýal etmän we edil şumatdan herekete geçilmelidir. Tersine bolanda, netije Ýer togalagyny elden gidermek bilen soňlanar.

Professor Bilal SAMBUR,
Ankaranyň Ýylidyrym Beýazit adyndaky uniwersitetiniň mugallymy.

06.11.2021 ý. Publisistika